Sosiaali- ja terveysministeriö

HE 113/2025 vp
Sosiaalihuollon teknologia

11.3.2026

Esityksen sisältö

- Esityksessä säädettäisiin teknologian käyttämisestä asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa sekä teknisestä valvonnasta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa.
- Esityksessä säädettäisiin myös velvollisuudesta arvioida, voidaanko teknologiaa käyttää asiakkaan palvelussa ja siitä, että teknologiaa voitaisiin huomioida ympärivuorokautisen toimintayksikön henkilöstömitoituksen laskemisessa ja lisäksi tehtäisiin lähinnä tekninen muutos asiakasmaksulakiin.
- Pykäläehdotuksia (47 ja 48 §) on täsmennetty alkuperäisestä esityksestä siten, että ne vastaavat sekä perustuslakivaliokunnan (PeVL 51/2025 vp) esittämiin että sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemien asiantuntijoiden ja valiokuntaneuvosten esittämiin huomioihin, mutta esityksen alkuperäinen tavoite, tarkoitus tai sisältö ei ole muuttunut lukuun ottamatta 47 §:ään tehtyä rajausta lastensuojelulain nojalla sijoitettujen lasten osalta.
- Ministeriö ehdottaa vielä 47 §:n 2 momenttiin lisättäväksi ”laitospalvelut”, koska teknologian käyttäminen laitospalveluissa on ollut koko ajan osa esitystä (pykäläehdotus liitteenä).
- Muita pykäläehdotuksia ei ole muutettu, koska niihin ei ole esitetty vastaavia huomioita.
- Ministeriö on antanut valiokunnalle vastineet 26.11.2025, 1.12.2025, 2.12.2025 ja useita lisäselvityksiä.

47 § *Teknologiset ratkaisut asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa*

- Pykälässä säädettäisiin edellytyksistä, jolloin teknologisia ratkaisuja voitaisiin käyttää asiakkaan sosiaalipalvelun toteuttamisessa. Teknologian tulee tukea asiakkaan toimintakykyä, turvallisuutta, osallisuutta ja hyvinvointia.
  - Pykälän 2 ja 3 momentissa säädettäisiin ns. valvovaan teknologiaan liittyvistä lisäedellytyksistä.
- Teknologian käyttäminen asiakkaan palvelussa perustuisi esitettyyn lainsäädäntöön ja jo voimassa olevaan asiakasprosessiin, jossa asiakkaan itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan.
- Lastensuojelulain nojalla sijoitettujen lasten palveluissa ei saisi käyttää ns. 47 §:n 2 mom. tarkoitettua valvovaa teknologiaa, kuten turvarannekkeita. Tarve tällaisen teknologian käytölle voitaisiin arvioida myöhemmin.
- Teknologian käytöstä huolimatta tulisi varmistaa, että sosiaalihuollon palveluissa henkilöstön määrä vastaa asiakkaan tarpeisiin.
  - Huom. tämä ei estäisi huomioimasta teknologiaa ympärivuorokautisen henkilöstömitoituksen laskemisessa.

48 § Tekninen valvonta sosiaalihuollon toimintayksiköiden yhteisissä tiloissa

- Pykälässä säädettäisiin, että sosiaalihuollon toimintayksikön yhteisissä tiloissa saataisiin toteuttaa teknistä valvontaa, kun se on tarpeen asiakkaiden terveyden, turvallisuuden ja hyvinvoinnin turvaamiseksi.
- Pykälä koskisi siis kaikkia sosiaalihuollon toimintayksiköitä, kuten lastensuojelun toimintayksikön yhteisiä tiloja tai ympärivuorokautisen toimintayksikön yhteisiä tiloja.

Esityksen suhde itsemääräämisoikeuteen

- Esityksessä ei katsota, että asiakkaan itsemääräämisoikeutta rajoitetaan. Teknologian tulisi soveltua asiakkaan palveluun ja se tulisi arvioida yhteistyössä asiakkaan kanssa, asiakkaan mielipide tulisi selvittää ja kertoa hänelle palvelun vaihtoehtoiset toteuttamistavat. Jos käytetään ns. valvovaa teknologiaa, tulisi tehdä välttämättömyysarviointi ja kirjata teknologian käyttöönotto päätökseen.
- Perustuslakivaliokunta totesi lausunnossaan, että perustuslaista ei sinänsä johdu estettä nyt ehdotetulle sääntelylle, jossa nimenomaista suostumusta ei edellytetä, mutta valiokunnan käsityksen mukaan sääntelyä asiakkaan ja tämän laillisen edustajan mielipiteen huomioon ottamisesta teknologisten ratkaisujen käytössä on syytä tiukentaa (kohta 14).
- On kuitenkin selvää, että myös itsemääräämisoikeutta koskevaa lainsäädäntöä on valmisteltava mahdollisimman pian.

Muiden henkilöiden perusoikeudet

- Esityksessä on otettu huomioon muiden henkilöiden perusoikeudet siten, että jos asiakkaan palvelussa kotona tai asumispalvelussa on käytössä ns. valvovaa teknologiaa, tulee sen käyttö rajata ajallisesti ja alueellisesti välttämättömään (47 § 2 mom).
- Esityksessä on myös huomioitu muiden henkilöiden yksityiselämän ja henkilötietojen suoja siten, että teknologinen ratkaisu ei saisi puuttua muiden henkilöiden yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan enempää kuin asiakkaan hoidon ja huolenpidon tarve välttämättä edellyttää (47 § 4 mom 2 kohta).
- Esityksessä säädettäisiin myös, että henkilötietojen käsittely on rajattava välttämättömään ja henkilötiedot on poistettava välittömästi sen jälkeen, kun käyttötarkoitus on päättynyt. Käytännössä muiden henkilöiden henkilötiedoille ei ole käyttötarkoitusta, mutta koska tietoja joissain tilanteissa välttämättä käsitellään, olisi edellytyksenä että ne välittömästi poistetaan. Asiakkaan asiakastiedot kirjataan asiakastietolain mukaisesti asiakasasiakirjoihin (47 § 5 mom).

Automaattinen päätöksenteko

- Sosiaalihuollon teknologisissa ratkaisuissa ei tehdä tietosuoja-asetuksen tarkoittamia automatisoituja päätöksiä.
- Hyvinvointialue vastaa asiakkaan palvelussa käyttöön otettavasti teknologiasta ja sen toimivuudesta ja on asiakastietojen rekisterinpitäjä. Asiakkaalla on siis esimerkiksi oikeus saada kaikki tiedot, jotka hänestä on kirjattu asiakasasiakirjoille. Asiakkaalle olisi myös kerrottava, miten teknologia toimii ja asiakasturvallisuudesta olisi huolehdittava (47 § 4 mom).
- Sosiaalihuollon teknologinen ratkaisu, kuten turvaranneke, on hyvin usein lääkinnällinen laite joka toimii ennalta määritellyllä tavalla ja lähettää tiedon asiakkaan kiireellisestä avun tarpeesta ammattihenkilölle, joka tekee päätöksen siitä, miten asiassa toimitaan.
- Jos katsottaisiin, että esim. turvaranneke itsessään tekisi automaattisia päätöksiä, ulottuisi sama logiikka terveydenhuollon teknologiaan, kuten sairaaloissa käytössä oleviin lääkinnällisiin laitteisiin (EEG- ja EKG-monitorit, epilepsiapatja, unenseurantalaitteet, hengityksen seuranta ym).
- Oikeusministeriön esittämä huomio on siten hyvin merkityksellinen EU-oikeuden soveltamisen kannalta ja siitä pitäisikin käydä keskustelua laajemmin EU-tasolla. Oikeusministeriö ei myöskään esittänyt näkemystään esityksen ollessa lausuntokierroksella vaan vasta valiokunnassa, joten STM ei voinut ottaa kantaa asiaan esityksessä.
  - Huom. asiasta on laadittu laajempi muistio, joka on vastineen liitteenä.

Lisäksi

- Ruotsissa on tehty selvitys ja lainsäädännön muutosehdotus digitaalisesta teknologiasta sosiaalihuollon palveluissa ja lainsäädännön olisi tarkoitus tulla voimaan 1.7.2026. https://www.regeringen.se/contentassets/4200e6d6b5074bb6856ff8972585a9a4/sou_2025_39_pdf-a_webb.pdf
  - Pykäläehdotus: Digital teknik får användas när insatser ges enligt denna lag. Den digitala tekniken får bara användas utanför den mänskliga kroppen. (Digitaalista teknologiaa voidaan käyttää tämän lain mukaisia palveluja annettaessa. Digitaalista teknologiaa saadaan käyttää vain kehon ulkopuolella).

Sosiaali- ja
terveysministeriö